

UNIVERSITATEA „OVIDIUS ” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE

**NUME CREȘTINE ORTODOXE ÎN ONOMASTICA ROMÂNEASCĂ.
MOLDOVA (secolele al XIV-lea-al XVII-lea)**

Rezumat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. EMILIA- DOMNIȚA TOMESCU

Doctorand:

Niculescu (Alexandrescu) Rodica

CONSTANȚA, 2016

Cuprins

I. Introducere

- 1.1. Numele creștine
- 1.2. Stadiul cercetărilor
- 1.3. Sursele documentare ale lucrării
- 1.4. Metodologia lucrării
- 1.5. Structura lucrării

II. Nume monahale în onomastica creștină românească

- 2.1. Nume monahale în ansamblul numelor religioase
- 2.2. Atribuirea numelor monahale
- 2.3. Semnificația numelor monahale
- 2.4. Tipologia numelor monahale
- 2.5. Nume exclusiv monahale
 - 2.5.1. Nume exclusiv monahale de origine ebraică
 - 2.5.2. Nume exclusiv monahale de origine greco-ebraică
 - 2.5.3. Nume exclusiv monahale de origine greacă
 - 2.5.3.1. Nume exclusiv monahale masculine de origine greacă
 - 2.5.3.2. Nume exclusiv monahale feminine de origine greacă
 - 2.5.4. Nume exclusiv monahale de origine latină
 - 2.5.5. Nume exclusiv monahale de origine greco-latină
 - 2.5.6. Nume exclusiv monahale de origine egipteană
- 2.6. Nume monahale devenite nume de botez
 - 2.6.1. Nume de origine ebraică
 - 2.6.1.1. Nume masculine
 - 2.6.1.2. Nume feminine
 - 2.6.2. Nume de origine greacă
 - 2.6.2.1. Nume masculine
 - 2.6.2.2. Nume feminine
 - 2.6.3. Nume de origine latină
 - 2.6.4. Nume de origine greco-latină

III. Numele de botez / prenumele în onomastica creștină românească. Seria masculină

3.1. Nume de botez / prenume

3.2. Nume de botez / prenume masculine

3.2.1. Nume de botez / prenume de origine ebraică

3.2.2. Nume de botez / prenume de origine greco-ebraică

3.2.3. Nume de botez / prenume de origine greacă

3.2.4. Nume de botez / prenume de origine latină

3.2.5. Nume de botez / prenume de origine greco-latină

IV. Numele de botez / prenumele în onomastica creștină românească. Seria feminină

4.1. Nume de botez / prenume

4.2 Nume de botez / prenume feminine

4.2.1. Nume de botez / prenume de origine ebraică

4.2.2. Nume de botez / prenume de origine greacă

4.2.3. Nume de botez / prenume de origine latină

4.2.4. Nume de botez / prenume de origine greco-latină

V. Concluzii

Sigle și abrevieri

Bibliografie

Anexe

NUME CREȘTINE ORTODOXE ÎN ONOMASTICA ROMÂNEASCĂ. MOLDOVA (secolele al XIV-lea-al XVII-lea)

Cuvinte cheie: antroponimie, origine, nume monahale, unitate denomonativă, perioada medievală.

Lucrarea noastră se ocupă cu studiul numelor de persoană religioase din Moldova. Am ales perioada cuprinsă între secolele al XIV-lea - al XVII-lea, pe care o considerăm fundamentală pentru constituirea fondului onomastic românesc tradițional. Aria moldovenească se caracterizează printr-un fond arhivistic mai bogat decât cel al altor provincii istorice românești (Transilvania și Țara Românească), care ne-a pus la dispoziție întreg inventarul cunoscut de antroponime medieval, din care le-am selectat pe cele religioase, care vor constitui baza de analiză a tezei. „Sistemul antroponimic românesc nu a apărut exclusiv în interiorul limbii deja constituite și nici în afara ei, ci odată cu aceasta.” (Tomescu: 2001)

Ca orice limbă neolatină, limba română include un sistem onomastic format într-o epocă care coincide cu cea a constituirii limbilor, urmând perioadei de romanizare. Apariția creștinismului a contribuit, în toată aria romanizată, la răspândirea acestei religii și la dezvoltarea unor sisteme denominative religioase noi, care au participat la distrugerea fondului onomastic neolatin. Romanitatea limbii și a poporului român se reflectă și în domeniul onomastic, cu particularități legate de ortodoxismul credinței și bisericii românești.

Numele creștine au fost primele nume adoptate după distrugerea fondului onomastic latin sau a creștinării popoarelor migratoare. Ortodoxia a avut un rol important în stabilirea sistemului onomastic, care este strâns legat de credința ortodoxă și de evoluția bisericii românești. Numele de persoană au fost, la început, cuvinte obișnuite ale limbii, care indicau însușiri fizice sau fapte din viața oamenilor, lucru care se întâmpla cu persoanele mai în vârstă. Cu timpul s-a format obiceiul să se dea nume copiilor de la naștere, survenind bucuria și nădejdea părinților de a-l observa pe copil exprimându-se într-un anume fel, demn de a se mândri cu el.

Formarea onomasticii românești se încadrează într-un proces de evoluție istorică, în cadrul căruia se disting patru etape (Constantinescu 1963):

1. răspândirea numelor daco-romane și de sfinți, în perioada de formare a poporului și a limbii române;

2. circulația numelor slave după venirea slavilor;
3. controlul bisericii asupra procesului denominativ;
4. răspândirea numelor laice.

De asemenea, alte criterii istorice aplicate antroponimiei românești conturează „patru mari perioade ale dezvoltării sistemului antroponimic românesc al numelor de persoane:

- constituirea unui sistem de denotație personală prin romanizare și creștinare;
- împrumutul unor nume de persoană prin contactul cu popoarele migratoare;
- fixarea sistemului antroponimic românesc medieval, sub influența dominantă a bisericii ortodoxe;
- modernizarea numelor de persoană.” (Tomescu 2001: 15,16)

În toate etapele de dezvoltare ale antroponimiei românești se remarcă însemnătatea elementului religios.

„Odată cu răspândirea creștinismului și cu prăbușirea imperiului roman, numele de persoane în țările europene încep să prezinte, în același timp, elemente de diversificare și elemente de unificare.” (Graur 1965:45)

Această schimbare rezultă din faptul că fiecare limbă își pune particularitățile pe pronunțarea unor nume provenite dintr-un izvor general, iar unificarea își are obârșia în faptul că oamenii încep să poarte un singur nume.

Cercetarea caracterului religios al onomasticii românești prezintă mai multe aspecte:

- actul denotației după criterii religioase;
- consfințirea numelui prin botez;
- transmiterea numelor creștine prin constituirea unor tradiții denominative, care perpetuează formele creștine în cadrul unei comunități.

Obiceiul de a da nume copiilor nou-născuți este străvechi, numele reprezentând o individualizare a persoanei, atât în familie, cât și în mediul în care trăiește.

În onomastica românească, selectarea numelui, acordarea lui și uneori schimbarea acestuia, este determinată atât de obiceiurile religioase, de cutumele bisericești, dar și de datinile populare. Copilului i se dă un nume la naștere, care va fi întărit prin actul botezului.

În vechime, botezul și alegerea numelui coincideau, existând tradiția creștinării copilului la 40 de zile de la naștere. Biserica organizează actul botezului, pruncii fiind botezați în biserică de către preot, în cadrul unei ceremonii speciale, în care se rostesc rugăciuni dedicate momentului.

Creștinismul străvechi privea botezul ca pe o cale de inițiere a omului într-o viață religioasă, fiind totodată semnul prin care era recunoscută credința în Iisus.

Slujba botezului, în biserica ortodoxă, cuprinde mai multe momente:

- pregătirea pruncului în vederea botezului, ceremonial care se face în pridvorul bisericii, pentru că se consideră că acesta este pătat de păcatul strămoșesc. Garanții acestui act decisiv sunt nașii, care rostesc lepădările, iar apoi Crezul.
- sfințirea apei, reprezintă prima parte a slujbei, moment în care preotul rostește câteva rugăciuni;
- ungerea cu untdelemn pe frunte, piept, mâini și picioare;
- întreita afundare în apa din cristelniță, reprezentând unirea cu Hristos, cea mai importantă parte a slujbei.

Este firesc ca numele dat prin botez copilului să aibă o semnificație religioasă. Alegerea numelui de botez este un moment semnificativ în viața omului.

„Criteriile după care poporul de la țară alege numele pe care le dă la botez noilor născuți:

- a. Se dă noului născut numele sfântului din ziua în care se botează.
- b. I se dă noului născut și numele sfântului din ziua nașterii, dacă se celebrează un sfânt mare.
- c. După sărbătoarea din preajma nașterii sau a botezului.
- d. După sărbătorile mari ale anotimpului în care se naște sau se botează noul născut. Cei născuți primăvara se botează cu numele de George, cei născuți toamna, Dumitru.
- e. După sărbători mari.
- f. Se dă băieților numele sfântului din ziua botezului sau a nașterii.” (Pașca 1936: 24)

Criteriile acordării acestor nume consolidează fixarea unui fond creștin în onomastica românească, care va fi concurat de onomastica laică, dar care se dovedește precumpănitor în sistemul denominativ românesc.

De multe ori, preoții îi îndeamnă pe părinți să le dea copiilor nume religioase, sugerându-le că sfinții, ai căror nume le poartă, îi vor proteja.

Prin ansamblul lor expresiv, numele creștine au scos din uz numele vechi, chiar în perioada în care au apărut primele demonstrații de cult religios.

În primul dicționar onomastic românesc, numele creștine sunt împărțite în patru categorii:

1. „Străvechi populare, din epoca formării limbii române, în legătură cu sărbătorile mari oficiale sau cu cele populare.
2. Cărturărești sau calendaristice, nume din Vechiul Testament, trecute în calendar (Avraam, Daniil, Iacov) și din Noul Testament (Teoctist, Dositei, Timotei) și nume ce designă virtuți creștine (Climent, Irina, Macarie).
3. Prenume și porecle create de popor.
4. Nume privitoare la cult, ca: preot, diacon, sfânt și la diverse nume „sfinte” ca Iordan, Ierusalim, Samaria, Sinai etc.” (Constantinescu 1963: XLIV- XLV)

Cercetarea numelor proprii de inspirație religioasă evidențiază și o clasificare, având drept criterii uzul numelor religioase care se pot împărți în:

- a. nume monahale, respectiv clericale, atribuite în comunitatea monahală sau în ierarhia bisericească;
- b. nume religioase de botez atribuite unor persoane din mediul laic.

În general, numele creștine se pot împărți în două mari categorii, după uzul lor:

- nume religioase atribuite unor persoane din mediul laic;
- nume religioase atribuite în comunitatea monahală.

Cele două componente ale fondului onomastic creștin au zone de interferență care includ nume atribuite ca nume monahale și răspândite, ulterior, ca nume de botez, dar și zone exclusive care le deosebesc.

Din punctul de vedere al formelor onomastice selectate ca nume religioase, indiferent de uzul lor, în mediul bisericesc sau laic, numele personale cercetate se distribuie în mai multe repertorii:

- nume ebraice din Vechiul Testament, numite, de obicei, nume biblice;

- nume hagiografice sau calendaristice, care cuprind nume de sfinți din Noul Testament, înscrise în calendarul și sinaxarele ortodoxe, sărbătoriți la anumite date;
- nume martirologice, unele de proveniență religioasă, altele de proveniență laică, purtate de mucenici ai credinței începând cu secolul al III-lea.

În perspectiva distincțiilor de cult creștin, numele religioase se împart în două subcategorii:

- nume catolice;
- nume ortodoxe, chiar dacă unele forme sunt comune celor două calendare.

La început, numele creștine alcătuiau un inventar unitar după despărțirea bisericii catolice de cea ortodoxă, în anul 1054, dar diferențierea celor două repertorii se accentuează, numele comune „vor circula în variante paralele, uneori pe același teritoriu.” (Tomescu 2001: 29)

În perspectivă istorică, numele de botez religioase s-au manifestat ca nume unice, până la sfârșitul secolului al XI-lea, ulterior fiind dublate de supranume în cadrul structurilor onomastice mixte.

De obicei nou-născuții primeau numele tatălui, al părinților, bunicilor, unchilor sau numele unei rude îndepărtate, ceea ce demonstrează un obicei cu un caracter continuu în sistemul de denotație. Într-adevăr, această tendință demonstrează propagarea unor nume în zone retrase. Cele mai vechi nume de sfinți sunt cele ale sfinților apostoli, care se sărbătoresc cu solemnitate.

Lucrarea noastră își propune următoarele obiective, strâns legate de cunoașterea și caracterizarea numelor creștine din aria Moldovei:

1. stabilirea inventarului de nume religioase în sistemul antroponimic românesc general, pe baza datelor furnizate de documentele moldovenești;
2. studierea numelor din calendarul ortodox, care au determinat formarea fondului tradițional;
3. precizarea unor distincții ale antroponimiei religioase din Moldova, în perspectivă comparativă cu onomastica din alte sisteme onomastice;
4. interpretarea distinctă a numelor monahale de numele de botez, având în vedere tendința de înlocuire a numelui unei persoane printr-un nume la intrarea în viața monahală;

5. caracterizarea inventarului numelor monahale din perspectiva uzului lor exclusiv într-un mediu religios, a simbolului pe care-l reprezintă atribuirea noului nume, a frecvenței, precum și din punctul de vedere al circulației lor paralele ca nume de botez;
6. descrierea ansamblului de nume religioase atribuite în onomastica istorică în perioada medievală din punct de vedere al formelor selectate, al actului denominativ sacru, al raportului cu onomastica laică, apreciat prin frecvența și productivitatea formelor onomastice.

Numele proprii religioase au fost culese și prezentate lexicografic în mai multe dicționare. Antroponimia românească a fost studiată, sub aspect istoric într-o serie de lucrări, începând cu anul 1895, când este publicat primul studiu referitor la numele de persoane (Candrea 1895), cea dintâi cercetare de antroponimie, care avea în vedere doar supranumele de tip poreclă. O perioadă fertilă, din punctul de vedere al dezvoltării cercetării antroponimice românești, este perioada interbelică.

Numeroase articole, dedicate numelor proprii, apar prin strădania lui Sextil Pușcariu în revista *Dacoromania*, publicată la Cluj în anul 1912, care deschide calea cercetării în două direcții principale:

- a. direcția lexicografică de inventariere a numelor proprii pe criterii diverse și de prezentare a materialului de nume proprii în dicționare specializate;
- b. cercetarea teoretică și istorică a numelor proprii de persoană prin studii monografice, prin analize ale unor arii onomastice sau prin sinteze tematice.

Un prim glosar al numelor de persoană, atât al prenumelor cât și al supranumelor (Pașca 1936), este prefăcut de un studiu documentat asupra criteriilor după care primesc nou-născuții numele de botez, precum și despre uzul numelor într-o arie geografică bine delimitată: Țara Oltului.

Primul dicționar onomastic general al numelor de persoană (Constantinescu 1963) abordează distinct numele religioase de numele laice, lucrarea fiind clasificată în trei părți, adevărate minidicționare: nume calendaristice, nume laice și nume laice rar întâlnite. Până astăzi, lucrarea lui Constantinescu rămâne cea mai importantă contribuție la studiul numelor de persoană, prin studierea fiecărui nume din perspectivă etimologică. Autorul grupează toate numele religioase (hipocoristice, diminutive și uneori supranume) pe familii onomastice, având ca punct de plecare un nume biblic sau calendaristic, considerat forma de bază a tuturor celorlalte și

reprezentând o intrare separată în ierarhia alfabetică a articolelor din dicționar. Numele creștine sunt cercetate în perspectivă istorică, prin atestări documentare, dar și în perspectivă lingvistică, prin indicarea structurii morfologice a numelor.

Un amplu material de nume de botez / prenume este analizat din perspectiva vechimii, a semnificației inițiale, a propagării numelui în Europa, a filierelor de transmitere, a frecvenței și a uzului literar în prima enciclopedie a onomasticii românești (Ionescu 1975). El nu are în vedere caracterul religios sau laic, dar notează la fiecare nume sursa. În general, sunt menționate, în cadrul notorietății numelui, persoanele celebre și personajele literare care au susținut faima numelui, respectiv îndrumându-i pe cititori în alegerea acestuia.

O prezentare distinctă a numelor creștine de cele laice românești (Graur 1965) este legată, în general, de aspecte teoretice privitoare la clasificarea numelor personale în prenume, hipocoristice și diminutive, precum și de istoria numelor europene în perioada feudalismului.

O cercetare amănunțită a numelor de femei, întâlnite în documentele din Moldova și Țara Românească, din secolele al XIV-lea- al XVI-lea (Reguș, Reguș), păstrarea aceluiași nume în cadrul familiei, urmărind procesul de formare a prenumelor feminine, mai ales prin creații noi sau prin derivarea moțională de la prenume masculine oferă, pentru prima dată, un repertoriu exhaustiv al numelor de persoană feminină medievală, atât religioase cât și laice.

O altă prezentare a antroponimiei moldovenești istorice precizează originea prenumelor actuale românești, vechimea acestora, filiera, hipocoristicele și formele derivate care s-au format la noi, cât și cele care au pătruns din alte limbi și menționarea lor în documentele istorice (Cosniceanu 2006).

Cercetările de antroponimie istorică au fost desfășurate privitor la diferite arii geografice. Un exemplu îl constituie analiza numelor arădene, mai ales din perspectiva frecvenței numelor primare (prenume) (Goicu 1996).

Formarea, dezvoltarea și întărirea sistemului onomastic este descrisă, în linii generale, prin analiza pe secole a numelor din Țara Românească, Moldova și Transilvania (Tomescu 2001). Lucrarea prezintă primele atestări documentare ale numelor de persoană românești, care vizează trei aspecte esențiale: originea numelor, precizând izvorul și filierele, categoria denominativă (nume unic, dublu sau mixt, prenume, nume de familie și supranume) și actul denominării (obiceiuri, noutăți).

Spre deosebire de lucrările prezentate în capitolul anterior, lucrarea noastră își propune alcătuirea unui inventar exhaustiv al numelor de persoană religioase din Moldova, secolele al XIV-lea-al XVII-lea, pe care le-am selectat din surse de diferite tipuri:

- lexicografice;
- calendaristice;
- istorice.

De asemenea, avem în vedere analiza exclusivă a numelor creștine, răspândirea lor în mediul religios, respectiv laic.

Ca surse lexicografice primare am folosit primul dicționar onomastic românesc (Constantinescu 1963). Utilizarea dicționarului, în perspectiva analizei noastre, beneficiază de separarea numelor calendaristice de cele laice și redarea acestora în ordinea alfabetică a formelor de bază, așa cum sunt înscrise în calendarul religios. Aceste forme de bază ne-au ajutat să precizăm invariantele numelor religioase, cărora le-am subsumat numeroase variante formale (hipocoristice, derivate, compuse). Răspândirea istorică a acestor nume, pe baza atestărilor din documentele istorice, a constituit un model pentru analiza noastră, care a avut în vedere totalitatea atestărilor din documentele perioadei analizate. Am luat în considerare toate etimologiile propuse în dicționar (Constantinescu 1963), datorită preciziei de notare, în special a formelor grecești și slave.

Datele oferite de dicționarul general al antroponimiei românești (Constantinescu 1963) au fost completate cu unele nume noi, înregistrate în glosarul de nume personale regionale (Pașca 1936: 157- 352).

Între sursele primare, de un real folos pentru analiza noastră, au fost informațiile despre semnificația creștină și bisericească a numelor luate în considerație (Bălan Mihailovici 2003). Pe baza acestui dicționar, am putut separa variantele catolice de cele ortodoxe ale unor nume de sfinți. Argumentarea originii numelor creștine, dar mai ales descrierea amplă a circulației acestor nume, au constituit o bază de informație solidă a lucrării noastre. Am preluat și ideea continuității onomastice, bazată pe perpetuarea numelui, datorită autorității religioase a personalităților vieții religioase.

Ca sursă secundară, am utilizat dicționarul numelor de familie românești (Iordan 1983), pentru a urmări fixarea numelor de botez ca supranume patronimice,

devenite nume de familie. Uneori, prezența unui nume religios între formele dicționarului numelor de familie este singura indicație a circulației sale inițiale ca nume primar.

Sursele calendaristice folosite în lucrare au permis confruntarea numelor înscrise în calendare și sinaxare cu numele din inventarul stabilit pe baza surselor istorice. Forma invariantă a numelui personal religios a fost stabilită întotdeauna pe baza numelui consemnat în calendarul creștin ortodox.

Pentru atestarea istorică a numelor religioase au fost culese date din colecțiile documentare, privitoare la arhivele moldovenești. *Documenta Romaniae Historica A. Moldova*, volumul I, conține 300 de acte, redactate pe o perioadă de 64 de ani (1384-1448); *Documenta Romaniae Historica A. Moldova*, volumul II, are 292 de acte, redactate pe o perioadă de 37 de ani (1449-1486), iar *Documenta Romaniae Historica A. Moldova*, volumul III, conține 309 acte, redactate pe o perioadă de 17 ani (1487 - 1504).

Numele din documente au fost confruntate cu cele cuprinse în indicele numelor de persoană care însoțesc documentele privind istoria României (Goța 1980).

Teza de față reprezintă o analiză a numelor de persoană din documentele moldovenești din secolele al XIV-lea – al XVII-lea, bazată, în primul rând, pe o metodă descriptivă. Fiecare nume supus analizei este prezentat succint prin variantele onomastice populare culte, precum și prin variantele formale (hipocoristice, derivate, compuse). Analiza este completată cu informații privind circulația numelui, reprezentată de numărul atestărilor, redactate pe secole. Originea și vechimea numelui completează descrierea numelor din fondul creștin.

Am realizat o analiză a numelor, în care am parcurs următoarele etape:

- a. separarea numelor după destinația lor: monahale și de botez;
- b. consemnarea inventarului de nume masculine și feminine existente în calendarul creștin ortodox, studiindu-le separat după origine: masculine / feminine de origine ebraică; masculine de origine greco-ebraică, masculine / feminine de origine greacă; masculine / feminine de origine latină; masculine / feminine de origine greco-latină.

Numele au fost prezentate după următoarele criterii:

- etimologia numelui;

- am menționat purtătorii fiecărui nume specificat în calendar și am evidențiat aspectele din viața sfântului, care au contribuit la faima religioasă a numelui;

- analiza formelor numelor creștine în perspectivă istorică s-a făcut prin menționarea primei atestări (DRH A Moldova I, II, III și Gonța 1995);

- am specificat formele derivate, precizând prima atestare a fiecărei forme;

- am notat cel mai vechi nume și cea mai frecventă formă;

- am specificat uzul formei de bază.

Metoda statistică ne-a ajutat să stabilim frecvența numelor și repartiția lor pe secole.

„Statistica e metoda care, folosind legile calculului probabilităților, studiază proprietățile numerice ale ansamblurilor de fapte în care intervine hazardul (întâmplarea). În aplicarea statisticii în lingvistică, noțiunile cele mai utilizate sunt: frecvența (numărul care arată de câte ori apare o unitate într-un text dat) și rangul (locul pe care îl ocupă o unitate într-o listă în care unitățile în discuție sunt date în ordinea descrescândă a frecvenței)” (Al. Graur: 326).

Pe baze statistice am stabilit unitatea denominativă, prin care înțelegem forma care există în registrul onomastic și care a fost acordată ca prenume și supranume, uzul numelui, frecvența unității denominative, a variantelor.

Datele au fost înscrise în tabele ilustrative, comentate separat în fiecare analiză a numelor considerate. Din acest punct de vedere am îmbinat metoda statistică cu cea descriptivă.

Am întâlnit un număr mare de forme derivate, iar acest lucru ne-a ajutat să oferim o imagine asupra numelor de persoană, de la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XVII-lea.

În capitolul destinat numelor monahale nu am aplicat metoda statistică, deoarece aceste nume nu au fost atestate în perioada mai sus menționată. În analiza numelor monahale am avut în vedere următoarele criterii:

- etimologia numelui;
- semnificația calendaristică;
- filiera.

Teza noastră reprezintă o încercare de a oferi o imagine asupra onomasticii din Moldova, de la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XVII-lea, pe o perioadă de 241 de ani.

Lucrarea cuprinde o introducere în care am prezentat:

- obiectivele;
- stadiul cercetărilor privitoare la numele de persoană;
- sursele de informare ale lucrării;
- modalitatea de lucru;
- metodologia.

Capitolul al doilea analizează numele monahale, considerate nume religioase, prin excelență, atât ca uz, ca specializare denominativă și, uneori, ca formă. Cercetarea numelor monahale, ca o categorie separată a onomasticii creștine, este o inițiativă a tezei noastre. Am precizat pe larg modul de atribuire a numelor monahale în cadrul unei manifestări eclesiastice speciale, cu începutul în Vechiul și Noul Testament, cu vechi tradiții în biserica ortodoxă. Sunt prezentate unele caracteristici ale numelor monahale, precum caracterul definitiv și stabilitatea denominativă. Este subliniat rolul devoțional al numelor monahale. Numele monahale sunt considerate un inventar savant de tradiție cărturărească cu trei categorii de nume constitutive:

- nume monahale biblice;
- nume monahale hagiografice;
- nume monahale martirologice.

Identificarea acestor trei categorii onomastice de tip monastic ne aparține, ca și compararea lor ulterioară cu cele identificate în cazul numelor de botez creștine.

Numele monahale au fost repartizate în teza de față în două clase, potrivit uzului lor monastic și extramonastic:

- a. nume exclusiv monahale;
- b. nume monahale atribuite ca nume de botez și, ulterior, prin denomiția patronimică, ca nume de familie.

Având în vedere prezența în viața monahală, atât a unor călugări, cât și a unor călugărițe, numele monahale, indiferent de distribuția lor exclusiv monastică sau monastică și mirenească, au fost distribuite în două serii onomastice distincte:

- nume monahale masculine;
- nume monahale feminine.

Capitolul al treilea tratează numele de botez / prenumele din onomastica creștină românească, din seria masculină, tipologizate după origine (nume de origine ebraică, nume de origine greco-ebraică, nume de origine greacă, nume de origine

latină, nume de origine greco-latină) și după specializare onomastică (nume de botez masculine și nume de botez feminine).

În cadrul fiecărei clase se face o analiză a fiecărui nume din perspectiva etimonului, a semnificației calendaristice, a vechimii, a productivității, a uzului și a frecvenței. Analiza propriu-zisă este însoțită de tabele sintetice, realizate prin metoda statistică, cu precizarea numărului de forme atestate în Moldova, în fiecare secol, din perioada cuprinsă între secolele al XIV-lea și al XVII-lea. Analiza ia în considerație separat numele unice de prenumele și numele de botez devenite supranume patronimice. Se consemnează numărul total de forme, care poate fi luat în considerație în familia onomastică a unei unități denominative (prenume de referință).

Capitolul al patrulea are o structură identică cu a capitolului anterior, în vederea comparării după aceleași criterii a numelor de botez / prenumelor din seria masculină cu cele din seria feminină. Analiza numelor de botez / prenumelor înregistrate în documentele din Moldova, din secolele al XIV-lea-al XVII-lea, urmează modelul adoptat la numele de botez / prenumele masculine, prin repartitia pe origini a formelor.

Fiecare nume este tratat în perspectivă statistică în distribuția lor pe secole. Am avut în vedere, ca și la numele masculine, funcția onomastică de nume unic, prenume (însoțit de nume de individualizare suplimentar) și de supranume patronimic, care reia numele de botez al ascendentului.

Datele obținute prin interpretarea distribuției formelor onomastice feminine, ca și în cazul numelor de botez / prenumelor masculine, permit o caracterizare a onomasticii creștine în ansamblu, cu observații privitoare la asemănările și deosebirile față de numele masculine.

Un capitol de concluzii finale expune rezultatele analizei noastre, cu privire la diferitele aspecte implicate de onomastica creștină.

Bibliografie selectivă

Andrei-Fanea, Anca, 1993, „Semantica numelor proprii. Încercare de clasificare structurală a numelor proprii”, în *Analele Științifice ale Universității „Ovidius” din Constanța*, Tom IV, Constanța, p. 32-37.

Andrei, Maria, 1994, „Variante lexico-semantice ale numelor calendaristice”, în *Analele Universității de Vest din Timișoara*, Seria Științe Filologice, 32, Timișoara, p. 97-105.

Bolocan, Gh., 1978, „Despre grafia numelor proprii în documentele slavo-române”, în *Limba Română*, XXVII, 3, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 221-226.

Bompa, T. O., 2002, *Prenumele la români*, Constanța, Editura Ex Ponto.

Burci, Iustina, 1999, „Antroponimie în diacronie”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, V, 4, Universitatea din Craiova, p. 315-324.

Burci, Iustina, 2000, „Antroponime compuse”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, VI, 5, Universitatea din Craiova, p. 187-194.

Burci, Iustina, 2000, „Antroponime simple”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, VI, 5, Universitatea din Craiova, p. 209-222.

Burci, Iustina, 2001, „Câteva considerații asupra unor antroponime derivate în catagrafii ieșene”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, VII, 6, Universitatea din Craiova, p. 287-307.

Burci, Iustina, 2001, *Antroponimie în diacronie*, Craiova, Editura MJM.

Cihondaru, C., Caproșu, Șimanschi, L., 1976, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, volumul II*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

Cihondaru, C., Caproșu, I., Ciocan, N., 1980, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, volumul III*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

Cristureanu, Al., 1969, „Prenume de proveniență cultă în antroponimia contemporană românească”, în *Studii și materiale de onomastică*, Editura Academiei, București, p. 21-43.

Cristureanu, Al., 1981, „Metode de culegere a prenumelor românești”,

în *Studii de onomastică*, 2, Academia Română, Cluj -Napoca, p. 26-46.

Cristureanu, Al., 1987, „Prenume moldovenești”, în *Studii de Onomastică*, 4, Academia Română, Cluj-Napoca, p. 127-150.

Dan, I., 2006, *Nume proprii românești*, Iași, Editura Timpul.

Dauzat, A., 1925. *Les nomes de personnes*, Paris, Delagrave, p.166-167.

Florea, I., A., 1990, „Antroponime din Moldova. Note pe marginea NALR Moldova și Bucovina”, în *Studii de onomastică*, 5, Academia Română, Cluj-Napoca, p. 321-336.

Goicu, Viorica, 1996, *Nume de persoane în Țara Zarandului*, Timișoara, Editura Amphora.

Goicu, Simona, 1999, *Termeni creștini în onomastica românească*, Timișoara, Editura Amphora.

Goicu, Simona, 2003, „Nume de persoane de tip catolic în toponimia din Transilvania și Banat”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, IX, 8, Universitatea din Craiova, p. 39-53.

Goicu, Viorica, 2001, *Contribuții de onomastică istorică*, Timișoara, Editura Augusta.

Gonța, I., Alexandru, 1995, *Documente privind istoria României, A. Moldova, Indicele numelor de persoane*, București, Editura Academiei Române.

Graur, Al., 1965, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică.

Graur, Al., 1965, *Introducere în lingvistică*, București, Editura Științifică.

Grecu, Doina, 1965, „Prenume și nume de familie din secolele XVIII și XIX”, în *Cercetări de lingvistică*, X, 1, Academia Română, Cluj-Napoca, p. 173-178.

Lazia, Liliana, 1996, „Câteva considerații privind fenomenul antroponimic dobrogean”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, II, nr.1, Universitatea din Craiova, p. 51-69.

Mihăilă, Maria, 2008, „Romanian First Names”, în *Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie*, I, 1-2, Centrul de cercetare în onomastică și lexicologie, Universitatea din Craiova, p. 62-167.

Miron-Fulea, Mihaela, 2001, „Numele proprii de persoană - între individualizare și instanțiere”, în *Analele Universității București*, XLXX, 50, București, p. 101-114.

Miron-Fulea, Mihaela, 2005, *Numele proprii. Interfața semantică-sintaxă*, București, Editura Universității din București.

- Moise, I., 1994, *Studii de onomastică*, Pitești, Editura Tehnică „Tip-Naste”.
- Murariu, I., 1981, „Onomastica feminină în Moldova la începutul secolului al XVIII-lea”, în *Carpica*, nr.13, Bacău, p. 65-71.
- Oancă, Th., 1996, „Numele standard și variante antroponimice. Probleme de terminologie”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, II, 2, Universitatea din Craiova, p. 45-54.
- Pătruț, I., 1980, *Onomastica românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Pătruț, I., 1984, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Pătruț, I., Pavel, E., Roșianu, I., Vlad, S., 1981, *Studii de onomastică*, Cluj-Napoca.
- Plămădeală, Antonie, 1995, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, București, Editura Pronostic SRL.
- Reguș, Aspazia, 1978, „Antroponime feminine nearticulate în vechi acte istorice”, în *Limba română*, XXVII, 3, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 311-319.
- Reguș, C., Reguș, Aspazia, 1981, „Antroponimia feminină - nume individuale din documentele slavo-române (sec. XIV-XVI)”, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXV, 3, Academia Română, București, Editura Academiei, p. 212 - 224.
- Reguș, C., Reguș, Aspazia, 1993, „Formarea prenumelor feminine din documentele istorice”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, 5, Academia Română, București, Editura Academiei, p. 389-403.
- Reguș, C., Reguș, Aspazia, 1995, „Antroponimia feminină din documentele istorice (sec. XIV- XVI), în *Studii și Cercetări de Onomastică*, I, 1, Universitatea din Craiova, p. 143-224.
- Reguș, A., 1999, *Nume de femei în vechi acte istorice*, București, Editura Mustang.
- Stan, Aurelia, 1957, „Porecle și supranume din Valea Bistriței”, în *Limba română*, VI, 5, Academia Română, București, p. 42-48.
- Stan, Aurelia, 1961, „Contribuții la studiul prenumelor din Valea Bistriței - Bicăz”, în *Cercetări de lingvistică*, VI, 2, Academia Română, Cluj-Napoca, p. 383-393.
- Suflețel-Moroianu, Rodica, 1998, „Numele de botez românești”, în *Coloana*

infinitului, I, 4-5, Timișoara, p. 12-13.

Șimanschi, Leon, Ignat, Georgeta, Agache, Dumitru, 1975, *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, volumul I*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.

Teiuș, S., 1962, „Despre formele hipocoristice ale prenumelor din Valea Bistriței (Bicaz)”, în *Cercetări de lingvistică*, VII, 1, Academia Română, Cluj-Napoca, p. 45-50.

Toma, I., 1992, „Onomastica românească: evoluție, tendințe, realizări”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, II, 2, Universitatea din Craiova, p. 201-227.

Tomescu, Domnița, 1977, „Probleme ale subclasificării în antroponimie”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVIII, 5, Academia Română, București, p. 609-619.

Tomescu, Domnița, 1980, „Observații cu privire la articularea numelor proprii în limba română”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXXI, 1, Academia Română, București, Editura Academiei, p. 3-10.

Tomescu, Domnița, 1989, „Opoziția de gen la numele proprii de persoane în limba română. Prenumele”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XL, 1, Academia Română, București, p. 45-52.

Tomescu, Domnița, 1999, „Etimologia lexicală și onomastică”, în *Limba română*, XLIX, 1, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 240-249.

Tomescu, Domnița, 2005, „Tipologia numelor de persoană provenite de la numele de locuri”, în *Direcții ale lingvisticii actuale. In memoriam Magdalena Vulpe*, Editura Universității din Ploiești, p. 5-11.

Tomescu Domnița, 2006, „Derivarea onomastică în limba română: sufixele antroponimice”, în *Omagiu Gheorghe Bolocan*, Craiova, Editura Universitaria, p. 552-559.

Tomescu, Domnița, 2007, „Derivarea lexicală și derivarea onomastică în limba română”, în *Limba română. Stadiul actual al cercetării. Actele celui de al VI-lea Colocviu al catedrei de limba română (29-30 noiembrie 2007)*, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 609-614.

Tomescu, Domnița, 2001, *Numele de persoană la români-perspectivă istorică*, București, Editura Univers Enciclopedic.

Țâra, V., 1968, „Supranumele românești din comuna Domașnea”, în *Analele Universității din Timișoara*, VI, Timișoara, p. 227.

Ursan, Vasile, 2007, *Studii de onomastică românească*, Sibiu, Editura Techno Media.

Vama, Ana, 1972, „Despre specificul local al sistemului de denominație cu prenume în Țara Lăpușului”, în *Buletin științific*, 4, Baia Mare, p.50-54.

Vascenco, V., 1995, *Studii de antroponimie*, București, Editura Academiei.

Zăbavă, Elena, Camelia, 1997, „Din antroponimia județului Vâlcea la începutul secolului al XVIII-lea”, în *Arhivele Olteniei*, 12, Academia Română, Craiova, p.81-88.

Dicționare

Agrigoroaie, D., 1997, *Dicționar de nume proprii*, Piatra Neamț, Editura Adan.

Bălan-Mihailovici, Aurelia, 2003, *Dicționar onomastic creștin-Repere etimologice și martirologice*, București, Editura Minerva.

Bălan-Mihailovici, Aurelia, 2009, *Dicționar onomastic creștin-Repere etimologice și martirologice*, București, Editura Sophia.

Constantinescu, N. A., 1963, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române.

Cosniceanu, Maria, 1991, *Dicționar de prenume și nume de familie purtate de moldoveni*, Chișinău, Editura Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești.

Cosniceanu, Maria, 2006, *Dicționar de prenume*, Chișinău, Editura Știința.

Cosniceanu, Maria, 1973, *Studiu asupra numelor de persoane*, Chișinău, Editura Știința.

Cosniceanu, Maria, 2010, *Nume de familie (din perspectivă istorică)*, Chișinău, Editura Știința.

Ionescu, Christian, 1975, *Mică enciclopedie onomastică*, București, Editura Enciclopedică Română.

Ionescu, Christian, 2001, *Dicționar de onomastică*, București, Editura Elion.

Iordan, I., 1983, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

Pașca, Ștefan, 1936, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, Imprimeria Națională.

Petrache, T., 1998, *Dicționar enciclopedic al numelor de botez*, București, Editura Anastasia.